

TARTU TÜTARLASTE GÜMNAASIUMI ÕPILAS- PERE HÄÄLEKANDJA

Nr. 10.

15. veebruar 1932.

IV aastakäik.

Väljaandja: Tartu tütarlaste gümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja: Aug. Raud; abi: E. Jaska. Tegev toimetaja: A. Hurt. Toimetuse liikmed: T. Linde, E. Madrats, V. Märtn, L. Raba, M. Suits. Talituse juhataja: V. Käppa. — Kaastööd võtavad vastu toimetuse liikmed igal ajal. — „T. T. G.“ ilmub iga kuu 1. ja 15. päeval, välja arvatud õppetöö vaheajad. Tellimishind: aastatellijail 20 senti number, üksiknumbrite tellijaile 25 senti.

Kust ja kuidas on võrsunud eesti 19. sajandi teise poole kirjanikud.

Loodus on suur ning tähtis tegur inimese vaimuilma kujundamisel. Sünnikoht, üldse ümbrus, kus inimene veedab oma lapsepõlve, mõjustab suuresti teda. Üksikul, lagedal, looduskehvahal kohal kasvanud inimene on melanhoolsem, armastab üksildust, on tagasihoidlik. Seevastu inimene, kes on üles kasvanud rahvarohkes ümbruses või mägede-, metsade-, järvede-, jõgederikkas kohas, on elurõõmsam, elavam ja teiste seltsi armastavam, ihkab rännata ja ilu nautida. Ometi ei ole ümbritsev loodus ainuke tegur inimhinge kujundajana, vaid suur osa mängib ka pärivus: vanemate iseloomud ja anded pärandatakse ka lastele.

Samuti on lugu ka kirjanikkudega. Loodus, mis ümbritseb neid lapsepõlves, mõjustab nende vaimset poolt; kajastub hiljem see nende loomingu, nende töödes. Aga kui tahame kirjanikkude hingeelu täpsamalt mõista, tuleb pääle lapsepõlve ümbruse arvestada ka nende põlvnemist.

Pääle looduse ja vanemait päritud loomumomaduste võivad mõjustada ja ergutada kirjanikke loomistööle veel silmapaistvamad isikud, rahvustegelased, õpetajad ja lähemad omaksed, kellega nad elus kokku puutuvad.

Ka haridus, millise on saanud kirjanik, mängib suurt osa ta loomingu. Enamus kirjanikkudest ei ole saanud kõrgemat haridust. Nad on pidanud end ise täiendama kirjanduse lugemisega ja iseõppimise teel. On selge, et haritud kirjanikul on laiem silmaring; ta teab rohkem ja oskab neid teadmisi oma loomistöös kasutada ja rahvale pakkuda, mida see vajab.

Ta loomingu on üpris teissugune laad kui mitteharitud kirjaniku loomingu. Kuid suurema haridusega (kas ülikooli või mõne muusuguse kõrgema haridusega kirjanik) võib sageli laiemale rahvahulgale jääda võõraks, ta loomingu võib huvitada ainult kitsamaid ringkondi, kes temast aru saavad.

Eesti rahvuslik ärkamisaeg 19. sajandi teisel poolel on tootnud palju kirjanikke. Mälestused raskest teoorjusest seisid tol ajal rahval värskelt meeles ja valmistasid rahvuslikule iseteadvuse-seemnele vastuvõtlikku pinda, mida külvasid haritlased. Nagu teada, oli ärkamisaeg tingitud paranevast majanduslikust olukorrad, haridusolude tõstmisest ja rahvale mitmesuguste õiguste andmisest. Siia juure seltsiski patriootiline intelligents (nende seas ka kirjanikud), kes kandis rahvuslikke ideid massi hulka, korraldas laulupidusid, asutas laulukoore jne.

Allpool tahetakse pakkuda väikest ülevaadet 19. sajandi teise poole eesti kirjanikest, kusjuures võetakse päämiselt arvesse nende päritolu, põlvnemine, vanemate elukutse, ümbrus ja haridus.

19. sajandi teise poole kirjanikkude hulka, kelle tööd on ilmunud tol ajastul, kuuluvad järgmised silmapaistvamad kirjanikud: E. Aspe, J. Bergmann, E. Bornhöhe, M. J. Eisen, B. Gildenmann, A. Grenzstein, A. Haava, K. A. Hermann, J. Hurt, J. W. Jannsen, C. R. Jakobson, P. Jakobson, J. Järv, A. Jürgenstein, A. Kitzberg, L. Koidula, F. R. Kreutzwald, F. Kuhlbars, J. Kunder, J. Kõrv, Jak. Liiv,

Juh, Liiv, M. Lipp, G. E. Luiga, J. Mändmets, E. Peterson, J. Pärn, A. Reinwald, A. Saal, L. Suburg, K. E. Sööt, J. Tamm, M. Veske ja E. Wilde.

Enamus kirjanikkudest on pärit Lõuna-Eestist. Kui võtta maakondade järele, siis seisavad esikohal Tartu-, Viljandi- ja Pärnumaa.

Tartumaalt on võrsunud eelpoolnimetatud kirjanikkudest kaheksa. Need oleksid: A. Haava, C. R. Jakobson, J. Kõrv, Jak. Liiv, Juh. Liiv, J. Pärn, K. E. Sööt ja J. Tamm.

Ka Viljandimaalt on põlvnenud kaheksa kirjanikku: J. Bergmann, A. Grenzstein, K. A. Hermann, J. Järv, J. Kunder, M. Lipp, A. Reinwald ja M. Veske.

Tartu- ja Viljandimaaga konkureerib kirjanikkude rohkuse poolest Pärnumaa, kus leidub ka kaheksa kirjanikku: E. Aspe, J. W. Jannsen, A. Jürgenstein, L. Koidula, Aug. Kitzberg, E. Peterson, A. Saal ja L. Suburg.

Pärnumaale järgneb Virumaa, kust on pärit neli 19. sajandi teise poole kirjanikku: E. Bornhöhe, P. Jakobson, F. R. Kreutzwald ja E. Wilde.

Virumaale järgneks Läänemaa, kust on võrsunud kaks kirjanikku: M. J. Eisen ja B. Gildenmann.

Lõuna-Eestisse tagasi minnes seisab Läänemaa kõrval Võrumaa, kust on võrsunud niisama kaks kirjanikku, nimelt J. Hurt ja G. E. Luiga.

Valgamaalt on pärit vaid üks kirjanik — Fr. Kuhlbars.

Ka Saaremaalt on pärit üks kirjanik — J. Mändmets.

Harju-, Järva- ja Petserimaalt ei ole võrsunud ühtegi 19. sajandi teise poole kirjanikku.

Enamik 19. sajandi teise poole kirjanikkudest on sündinud maal. 34-st kirjanikust on sündinud linnas vaid kolm: E. Aspe, C. R. Jakobson ja P. Jakobson. See on seletatav sellega, et tol ajal ei olnud veel ärksamat eesti elementi linnades. 1864. a. sai küll Tartu kultuur-elu keskkohaks. Tallinna oli nagu nüüdki suurimaks kaubandus- ja majanduslinnaks. Tähtsam enne Tartut, oma ajal kultuuriliseks tsentrumiks oli veel Pärnu, kuna teised linnad ei olnud kuigi suured ja neis valitses saksa vaim. 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi alul tõuseb meie linnade tähtsus eestluse mõttes, algab linnastumine, millal maarahvast valgub rohkesti linnadesse.

Et meie esimesed haritlased ja kirjanikud on pärit maalt ja suurem osa neist, nagu juba näidatud, Lõuna-Eestist (Tartu-, Viljandi- ja Pärnumaalt), see on sõltuv sellest, et lõuna-eestlased olid jõukamad, kuna maapind oli siin parem, viljakam. Siit, peamiselt Viljandimaalt, algas ka talude pärieksostmine, levinedes Tar-

tu- ja Pärnumaale, mis aitas kaasa rahva jõukusele. Et lõuna-eestlaste majanduslik seisukord oli parem kui põhja-eestlastel, siis algasid siin ka vaimsed huvid varemalt. Vanemad püüdsid anda lastele haridust, et parandada nende elujärge. Siin, Lõuna-Eestis, said alguse kõiksugu seltsid ja koorid, mis külvavad haridust laiematesse hulkadesse. Seepärast on ka enamik kirjanikke (34-st 27) pärit Lõuna-Eestist, kuna ainult 7 on pärit Põhja-Eestist.

Enamjao kirjanikkude vanemad on olnud vaesed, ent kui võrrelda nende seisukorda tol ajal teistega, siis olid nad ikkagi jõukamad või vaimselt rohkem arenenud. Nii on 34-ja kirjaniku vanemaist taluperemehed seitse, kaks mõldrit ja üks sepp. Kirjanikke, kelle vanemad olid mõisateenijad — aidamehed, kupjad, valitsejad — on viis. On õige mitu kirjanikku, kelle vanemad on olnud kooliõpetajad, kas küla- või kihelkonnakooliõpetajad; neid on seitse; ülejäänud kirjanikud on talu rentnikkude lapsed (arvult 10), või veel vaesemate, kas sulaste või lihttööliste lapsed (2).

Lapsepõlve on 19. sajandi teise poole kirjanikud enamasti veetnud maal, välja arvatud kaks: E. Aspe ja P. Jakobson.

Paljude kirjanikkude loominguks kajastub nende lapsepõlve ümbrus — loodus, sellest hoolimata, kas on see olnud väga ilus, metsade- ja järvederohke, või üksluise tasase maapinnaga, või jälle soine maa. Võiksime mainida järgmisi kirjanikke, kes oma lapsepõlve ja ta loodust ülistavad või neid kirjeldavad oma luuletistes või proosatöodes: A. Haava, C. R. Jakobson, A. Jürgenstein, A. Kitzberg, J. Mändmets, Jak. Liiv, Luh. Liiv, J. Pärn, A. Reinwald ja K. E. Sööt.

Sageli võtab kirjanik oma lapsepõlve miljöö oma teoses käsitlusele. Nii näiteks E. Wilde oma romaanis „Maatra sõda“ käsitleb väga laialt ja täpsalt mõisnikkude elu ja nende vahekorda eestlastega, sest E. Wilde enesegi lapsepõlv möödus mõisa läheduses. A. Kitzberg'i jõukas „Mulgimaa“ leiab tugevat kajastust ta külaajutes. E. Peterson'i lapsepõlv ei jätnud tema hinge häid mälestusi. Nõnda on ka enamik E. Peterson'i tööst sünged, naturalistlikud, igapäevase elu varjukülgede kirjeldised.

Kirjanikud, kes lapsepõlves palju rahvaga kokku on puutunud, nagu J. W. Jannsen, kes mõldri pojana kuulis veskilistelt muinasjutte, ja ka F. R. Kreutzwald, kes veetis oma aja mõisas, nii rehe- kui ketrustoas, kuuldes rahvaluulet, on omandanud kas rahvaliku lopsaka jutustamisviisi või suure armastuse muinasjuttude ja rahvaluule vastu.

Haridus, millise on omandanud iga 19. sajandi teise poole kirjanik, on väga mitmekesine, nagu nad ise oma vaimuannetega erine-

vad. Õige mitu kirjanikku, kelle vanemad on olnud vaesed, on suure tahtmisega suutnud elust läbi võidelda ja omandada ka ülikooli haridust. Kannatades isegi nälga ei jätnud paljud oma eesmärgi saavutamata, näiteks K. A. Hermann, J. Hurt ja M. Veske.

34-st kirjanikust on saanud ülikoolihariduse 7, seminari- või gümnaasiumihariduse — 11, kreiskooli- või kõrgema tütarlastekooli hariduse — 7, kihelkonnakooli-hariduse — 5, kuna külakooli haridusega on ainult 4 kirjanikku. Arvestades tolleaegseid olusid on näha, et kirjanikud on saanud võrdlemisi hää hariduse. Päälegi ei ole ükski piirdunud haridusega, millise on omandanud koolis, vaid on end, nagu see loomulik, üha täiendanud.

Kui vaadelda t ä h t s a m a t e kirjanikkude haridust, siis näeme, et nad ei olegi kõrgeima haridusega: L. Koidula ja A. Haava — kõrgema tütarlastekooli haridusega, J. Mändmets ja E. Peterson — seminari-haridusega, E. Wilde — kreiskooli-, J. W. Jannsen — kihelkonnakooli-, Juh. Liiv ja A. Kitzberg — algkooli-haridusega. Ainult F. R. Kreutzwald on ülikooli haridusega. Nagu sellest näha, ei ole neil kirjanikel ülikooli haridus just olulise tähtsusega; vähema haridusega kirjanikud ongi rohkem rahvakirjanikud.

Tähtis tegur kirjanikkude juures on veel mõjustused, ergutused nende loomistööle. Õige mitmete kirjanikkude juures on mõjustajaiks olnud lähemad sugulased, isad, vennad jne., nagu seda on näha L. Koidula, A. Jürgenstein'i, A. Kitzberg'i ja Juh. Liiv'a juures. Või on jälle olnud ergutajaiks ärkamisaja tegelased, haritlased, kes töötasid rahva hääks, ja vanemad kirjanikud. Seda on näha kirjanikkude E. Aspe, J. Bergmann'i, M. J. Eisen'i, K. A. Hermann'i, C. R. Jakobson'i, J. W. Jannsen'i ja L. Suburg'i juures.

19. sajandi teise poole kirjanikud on tähtsat osa etendanud meie hariduselusel. Nad on meie kirjanduskultuuri viinud sellisele astmele, et meie võime raskuseta mõista ja nautida 20. sajandi suurema kunstilise väärtusega ja kaalukama sisuga teoseid. 19. sajandi teise poole kirjanikud süütasid tuletunglad ja, ise kõiksugu raskustega võideldes, viisid rahva pimedusest vaimuvalgusele, kuhu orjaaeg oli neid tõuganud. Nad on oma nimed jäädvustanud mitte üksinda meie kirjanduseajalukku, vaid koguni meie rahva hinge, kus elavad üha edasi nende vägevad isamaalaulud ja nende jutud, mis kujutavad tõetruult meie rahva elu.

Selma Sika,
vil. XII lennust.

Kolm luuletist.

Emale.

Kui palju südamepiina
ja valu teen emale!
Tal joodan kui mürgiviina
ja halb olen temale.

Ei mõista vist mina ta heldust,
ta armastust sugugi;
ka seda, kui silmade selgust
tal varjab must muregi.

Ei mõista ma lohuta' teda,
ei hää olla mõista tal ka;
kui piinab ta' d mure ja häda,
siis eemale hoian tast ma.

Vaid ainus, mida mõistan:
ma palvetan tema eest
ja südames õrnalt ma hõiskan:
„Kõik teeksin sinu eest!“

Sest anna andeks mul, ema,
et olen selline ma!
Ei panna mind saa kõnelema
vaid — laulda sul ainult võin ma!

27. I 32.

Heljo.

Parem ükski olla.

Ma näen, et usaldada
ei või ma kedagi;
ei tundeid avaldada
või mitte ühel'gi.

Liig avameelsus pole,
nüüd alles näen ma, hää.
Ei sõpru leida ole,
kes maha must ei jää.

Sest parem olla ükski
ja ükski mõtelda,
kui keegi sult ei küsi,
ei sind ka tülitä.

Nii kahju vahel endast,
kuid kannatama peab.
Kuis elu mulgi lendab?
Kes tulevikku teab!

Sest parem olla ükski
ja ükski kannata';
siis keegi sult ei küsi:
kas palju nutad sa?!

7. II 32.

Heljo.

Enesest I.

Mõtted, juhit tuulest,
ümber lendlevad.
Leian enda luulest
valupisarad.

Nutta, naeratella,
laulda, vaikida;
joosta, mõtiskella —
ikka tahan ma.

Paigal pole püsi
minul rumalal.
Õnnest ma ei, küsi,
kui see saadaval.

Õnn must mööda hõljub
nagu pilveke;
rõõm mu hingest väljub
seltsiks temale.

Jätan mitmeid nutma,
otsin paremaid,
kellele pean kurtma
hingevalinaid.

Kasu pole minust
vistist kellelgi;
minu askeldusist
mitte endalgi.

Valulema panna,
mõistan südameid,
joostes sinna, tänna,
leides uusi teid.

Kui siis puhast rõõmu
kusagilt ei ma
ega õnnelõõmu
leia hädata,

siis ma otsin luules
väljapääsuteed.
Selle pehmes tuules
läikvad õnneveed.

Kas ehk sealgi leidub
luule kevadvall? —
Ennem mure peitub
leinaloori all.

Otsida võib tuulest
mõtteid lendlevaid.
Kurb on leida luulest
valupisaraid.

Nutta, naeratella
laulda, vaikida;
joosta, mõtiskella —
kaua's tahan ma?

Kaua's lasen õnnel
mööda lennata,
teiste eluõnne,
hingi surmata?

Oh, kuis olen rumal
lõpmatuseni.
Pane mõistus, Jumal,
Pähe mullegi!

4. I 32.

Heljo.

Neistsinaseist lahkunuist.

[1928. a. IX lennu järg.]

Nagu juba varem mainisin, kõnelen ainult Vc klassi õpilasist (Va ja Vb kui vähetuntud või mitte sugugi tuntud jäävad käsitlemata).

Järg on Emma Luha käes. Aadliku daami graatsilise välimusega, kõnnakuga, žestidega, kõnega, maneeridega — kõigega. Mängis lavalgi ainult suursugu daamide (krahviprouade jt.) osi. Vaatas maailma ainult läbi lornjeti, n.-ö. kõrgemast horisondist. Laulukunstnik. Esines soolodega, muidugi jälle iseteadvalt, viisipäraselt. Kõiges muuski avaldas ennast kõrgesõnaliselt, julgelt. Teine niisama suure pagasi juures oleks vahtinud abitult alt üles, tema aga vaatas valitsejalikult ülalt alla. Kes teab, ehk oli see just tema õnneks! — Kooli lõpetamise järele elab ajuti kodus — Laiusel, kuid õige pikki perioode viibib ka linnas, täiendades end laulus ja muusikas. On

esinenud ka „Vanemuise“ operetis, isegi küllalt suuris osis. Kuidas — ei tea, sest Alter ego pole mitte „Vanemuise“ jünger.

Siis Elvine Maikalo ehk lihtsalt Elli — Tõravere raud- ja maantee ristteelt. Tütarlaps temperamendiga, kuid õpinguis (pehmelts öeldud) „tägasihoidlik“. Kangekaelne, kategoorilise „ei“ga kuni kannapõrutuseni. Kuid see oli vaid näiliselt nii; tegelikult võis ta vihasumise puhul naerda endale pihku; oli hea teda õrritada, punastama, isegi nutma ajada, et pärast tore oleks temaga leppida, kuna just ägeduse rahunedes oli ta suurepärase tüdruk. Korda ei saanud talle kaugeltki selles ulatuses sisse kasvatada, nagu teistesse; ütleme, näit., kas või kirjatöö suhtes. Kuid ega's sest polnud viga: sädelev vaimukus neis tasus välised puudused (ärge aga mõtelge, et alati; see ilmnes hooti, tujuti). Kirglik raamatukogu külastaja,

otse n.-ö. raamatute neelaja. Muide küllalt nõrke, ümmarpalgeline, punapöseline, ruugejuukseline, tütarlapselikult erk ja tuline. — Kuuldavasti olevat hiljem postkontoris praktiseerinud, kuid kardan, kas ta läheb püsivalt asja juures olla; kui korraga pörutab jälle kanda, väristab end ja ütleb oma kategoorilise „ei“, siis on korraga margiluuk kinni või telefoni keskjaam „stopp“. Kardan, kas ei tule siis jälle ajuti sõita Tõravere ristteele. Kuid kes teab, ehk on juba abiellunud (ähvardas ju aru tihti teha seda tükki). Küll on siis jälle abikaasa-mees hädas ta kategoorilise „ei“ga“, kuni harjub aru saama ta tõelikust minast.

Linda Maikalo — ka küll vist raudteelt, kuid mitte enam Tõravere; kui juba, siis Tartu-Tapa vahelt, Elliga mitte sugulane. Ka iseloomult hoopis teine. Ainuke joon, mis läks sinnapoole, oli ta küllaldane iseteadvus, vaadete püsivus. Muidu haiglasevõitu, kahvatu palgega, kasvukas tütarlaps. Hoolas õppija, kuid mitte heade vaimuannetega. Klassis küllalt tõsiselt võetav. — Kus viibib praegu, pole aimugi.

Ella Murak — Meeri Mosina veskest, Vapramäelt kilom. 2—3. Oli lühemat aega meil. Lüheljas, välise läiketa. Rahulik tööinimene; keskmiste vaimsete võimete juures väga püsiv, hoolas. Mälestusena jättis eesti keele klassi tolle ülihuvitava kirjanikkude sünnikoha kaarti (teate küll seal seinal, I eesti keele klassis — too lippudega); lõpetas selle veel viilistlaspõlves. — Koolist lahkunud, siirdus puht praktilisele alale. Õppis ära põhjalikult aiatöö ja mesilastepidamise ja askeldab nüüd inuuga oma isakodus — Mosina veski aias. On võib-olla üks esimestest, keda võiks seada eeskujuks neile, kes viskavad käega nârusele linnaelule ja on võlutud maa-orientatsioonist. — Igatahes ei oleks ülearune teha üks külaskäik Mosina veskisse, kui juba lokkab Ella Murak'u aed ja sumisevad mesilaspered pikis tarude-ridades.

Ei ole palju olulist ütelda tagasihoidlikust, usinast, kuid raskesti jõuduvast Helmi Oja'st ega intelliigentsest, küllalt andekast ja püüdlikust, kuid tiisikuse-needusega võitlevast Magda Otti'st, siis verevapõselisest, vähe võõraverelisest, küllalt värvika iseloomuga Marie Persidsky'st, samuti vaiksest-vaiksest, keskmiselt tegelevast Veronika Rastin'ist, et peatuda Johanna Raual.

Johanna Raud — pärit kuskilt Laiuse-Palamuse kandist — oli võimatult närviline tütarlaps. Vist oli ka tervis küllalt kehv: peavalud, südamenõrkused ja kõik mis tal olid. Asus asja juure küll teatava krabedusega, kuid suurt ei tulnud välja. Ise aga arvas, et talle tehakse ülekohtu, ei mõisteta teda, ei kohelda viisipäraselt jne. Kes teab, ehk tal oli tsipa

õigustki. — kes teab? Loogika tal ikka lonkas, kavakindlus jättis tublisti soovida. Oli kalduvust ebamäärasesse, müstilisesse, romantilisesse, sentimentaalsesse. Kõigest aga väljendus abitus, elusaamatus. — Kuidas käib käsi praegu, ei tea.

Amanda Rähni — Tartu preili. Blond, paraja lopsakusega, naiseliku olemusega, kuramaazi-huviline. Mitte andevaene, kuid resultaates keskpärane. — Praegune saatus teadmata.

Salme Sepp — tõsine, kahvatujumeline, endasse pöördunud, sale tütarlaps; terviselt nõrk. Toimis asjalikult, õppetöös korralik, töötagajärgedelt rahuldav.

Jenny Soots — Helme kirikuvalla Söote talust, kindral Soots'i lähedane sugulane. Näolt klaarikoeline, kehakujult paraja tusedu- seni küündiv, tervis aru tihti loksuv. Loomult tunduvalt omaette, kavalgi; vaikne vesi, millel ei puudunud mõnes mõttes oma sügavus. Õppetöös polnud märgata erilist edu. Võib olla, et teda raamatu-õppus nii väga ei huvitanudki; vahest oli ta kalduv praktilisele alale, perekonna-elule. Pole ju võimalik näha läbi alati südameid ja neere. — Kas ta kooli lõpetamise järele ei käinud mitte Naisühingus?

Emma Tamm — Tartu Lossimäe küljelt. Lühike, käbe tütarlaps. Tublisti huve väljapoole kooli. Juures sünguse toone; puudus sissekasvanud lihv: mis oli, see oli nagu sunnitud; küllalt äge, vahest kangekaelnegi; jaoti pealiskaudne; sai koolis palju pigistusi tunda, mis kiskus ta harja mõnigi kord punaseks. Kuid siiski krabe tütarlaps, kes elus juba hätta ei jää.

Hildegard Tiido'ga — punapõselise, naerunäolise, sihvaka, viisakuse piirides kelmika ja praktiliselt aruka Tartu kodaniku tütreaga, Aksella Tooming'aga — tõmmu- verelise, lühelja, tarviliku tragidusega askeldava, jällegi Tartust päritoleva plikaga, Salme Viirsoo'ga — ümmaravormilise, keskaalu- lise, rahuliku loomuga Uderna talutütrega ja Leida Voltri'ga — blondipoolse, nõrke- võitu, elu ja kooliga maadleva siitlinna tütar- lapsega tuleb lõpetada 1928. a. Vc lennu vaat- lemine.

Ärge pange pahaks! On olnud küll väga napivõitu ja ilmetu kogu see kirjeldus, kuid luban enda edaspidi rohkem kokku võtta ja pa- remat pakkuda. **Alter ego.**

Mida väärtuslikum on ese, mille omanda- mist meie loodame, seda enam oleme õigusta- tud kandma viha selle vastu, kes omandamis- õiguse teeb küsitavaks või eseme oskab endale röövida.

Georg Ebers.

Elule lähemale!

(Veste.)

Inimesed on muutunud hirmsasti uudishimulikeks. Kujutelge: neile ei piisa enam elu kaugelt vaatlemisest ja imetlemisest, vaid ikka ligemale juba kipuvad! Ja nii meie kirjanikepere suuremaid mehi, nagu M. Metsanurk, A. H. Tammsaare, A. Jakobson, A. Saarna, on koguni oma lipukirjaks võtnud hyydlause: „Elule lähemale!“ No öelge, mida soovite, kuid nii uudishimulikud ei pea me siiski olema! See ei tähenda head, uskuge! Eks tahtnud ju Faust ka tungida elu olemisse ja eluallikasse, aga vaata: palju ei puudunud, kui Mephistopheles ta hingeakesega pörgusse poleks purjetanud! Alles viimsel silmapilgul päätsid „Engelid“ Fausti Vanakurja kyynte vahelt . . . Kuid egas alati niihästi ei lähe! Seepärast ettevaatust!

Kuid paratamatusega pole midagi peale hakata! On loomulik, et mida „süüred inimesed“ ees teevad, seda teevad „pisikesed suurused“ tagant järele. Näiteks väikene vahejuhtumine minu kallil kaaskannatajaga — Erna Pärnapuu'ga.

Istume yhes pingis ja oleme „iad sõbrad“. Ja kui siis yhel „ial“ päeval „sir“ minu armsa sõbra poole pöördus väikese palvega, mis umbes kõlas nii: „Pärnapuu, et teil mitte muljet ei jääks, nagu oleks terve elu nii magus kui see kompvekk, mille praegu suhu pistsite, siis ma leian vägagi tarviliku olevat, et teie eeloleval pyhapäeval teeksite visiidi umbes kella 12-neks meie koolimajale . . . Ei pea mitte illusioone tegema, vaid elule lähemale hoidma!“

Siis mina olin hirmsasti vaimustet sellest jumalikust palvest (peamiselt kyll selle esitamise viisist!) ja pysti tõustes improviseerisin peaaegu sama vaimuka kõne. „Yes, sir, kuid mina tean tõendada, ja on mul ka fakte olemas, et Erna Pärnapuu enne seda tundi oli elule liialtki ligi! Nimelt arvasid hääks kõik ta võlgased yhiselt atakeerida teda, ja ma usun, et see toiming oli liialt eluline, igatahes kaugeltki mitte illusioon! . . .“ Ja oleksin veel teab kui kaua kõnelend, kui mitte „sir“ poleks viisakalt vahele segand: „Olete teie Pärnapuu? . . .“ — „Ei . . . ja . . . ja . . . me oleme nyud yks jah, meie olime

kyll kunagi kaks, aga, aga . . . meie koondasime . . . koondasime, teate kyll, ja nyud oleme yks! . . .“

Naer. Kuid seekord läks hästi. Sest kui juba õpetaja naerab, siis on karistus kaugel, seisab kuski raamatus kah!

Teinekord jälle „kukkus“ keegi õpilane vastu ust, nimelt klassiust, kus andis tunde meie armsaim õpetaja. Kukkuja mõtles: „Elule ligemale, ei maksa teha illusioone, elu pole kaugeltki nii vaikne ja rahulik . . .“

Ent tagajärjed sel „kukkumisel“ olid ypris kurvad ja tormilised . . .

Ja siis veel: meie „riik“ elab ka koondamise tähe all. Murtakse pead, kas ei oleks võimalik paralleelklasse kuidagi koondada. Mitte, et neid yhte ruumi paigutada, vaid et kaoks see igavene nõökimine ja yksteise tõrvamine, mis, muide, ka on „kõrgemaist sfäärest“ õpit. Kuid enne läheb vist kaamel nõelasilmast läbi, kui seistsinatsest „koondisest“ asja saab!

Millele aga optimistlikumalt suhtutakse, see on nn. „tööpuudust kannatajate“ aitamine. Ka meil on „mitme koha pidajaid“. Võta või näiteks meie kallid ja lugupeet korralvur! Ta tegutseb samal ajal ka väga aktiivselt klassi kirjatoimetajana! Oleks ehk palju inimlikum, kui ta yhe oma ameteist loovutaks sellele, kellel pole yhtki kohta (ä la „Uudisleht“). Aitab sellest, mis toob talle kirjatoimetaja amet (rahalist tasu nagu nii ei saa!), ja nii oleks võimalik laialdasemat hulka „riigialamaist“ tööle rakendada. Võiksin loetella veel mõndki „mitme koha pidajat“, kuid loodetavasti on see ebatarvilik, sest igayhe sydametunnistus astub juba isegi õigluse eest välja.

Nii elatakse siis meie pool. Ja polegi see elu nii väga igav ja passiivne, kui mõni ehk leiab.

Kuid fakt on, et ka meil pyytakse elule lähemale. Viskan minagi sulle varsti nurka. Ei tasu! Parem hakkan õige tantsu õppima — on peale kooli ka kuhugi minna, ja peaasi: e l u l e l ä h e m a l e !

A. H.

Sügavaim kurbus voolab meile ikka sellest allikast, mis suudaks meid toita õndsusega; nõndasama põlevad ka kõige valusamalt just need haavad, mida lööb meile armastatu käsi.

Georg Ebers.

Ebaõiglane kiitus võib nõrku hädaohtu saata, ebaõiglane laitus aga tugevaidki õigelt teelt kõrvale paisata.

Georg Ebers.

Imelik, et elu püsib ainult kas mälestustes või unistustes ega jää kunagi püsima olevikus.

P. Loti.

Ah, mulle on nagu südantlõhestavaks tarbeks meenutada neid mälestusi, mis aeg meilt on viinud.

P. Loti.

Ole vait või räägi midagi, mis on parem kui vaikimine.

Pütagoras.

Keelenurk.

Keelели vastuoksusi (järg).

4. t-vastuoksus. — Pean õigemaks partitiivi „lahjat“, sest et reeglipärasem, ent Muugi grammatikas antakse kahjuks „sedalahja meest“, mis on halvem, sest et tarbetu erand. Ja jälle teiselt poolt annab ametlik keel („Oigekeelsuse sõnaraamat“) „sedajumet“, kuna mina ytlen „seda jume“ (sest et minul on selle sõna nominatiiv „jumi“).

5. Lühema ja pikema mitmuse partitiivi vastuoksus. — Harilikult tarvitatakse pikemaid partitiive järgmisist sõnust: „neid kavasid, tagavarasid, lavasid, kyllasid; neid tuvisid, lõvisid, huvisid“ (ehk kyll „Oigek. sõn.“ lubab ka „huve“), kuna võiks väga hästi tarvitada ka lyhemaid vorme: „neid kavu, tagavaru, lavu, kyli; neid tuve, lõve“ ja kindlasti „huve“. Teiselt poolt — ikka teiselt poolt! — on meie inimestel otse haiglane tung tarvitada lyhemaid vorme sõnust „summa“ ja „palju“ — „summe, paljud“, kuna siin ka ametlik keel („Oigekeelsuse sõnaraamat“) nõuab pikemaid, sid-lõpulisid: *summasid, paljusid*.

6. -i ja -e vastuoksus. — Mitmed räägivad ja koguni kirjutavadki mitmuse partitiivis -e säääl, kus peaks olema -i: „neid silme, kohte, kuive, odre“ jne., pro õiged: „neid silmi, kohti, kuivi, otri“ jne. Leetberg oma grammatikas koguni soovib neid e-lisi partitiive. Teiselt poolt aga kirjutatakse -i veel ysna yldiselt i-mitmuse genitiivis, säääl kus peaks olema just -e, nimelt vormis „silmi (ees)“, kuna siin on õigem „silme ees“.

7. -si ja -seid vastuoksus. — Kõik kirjanikud, just nagu oleksid nad kokku rääkind, kirjutavad sõnadest

„maine, puine, soine, jääne, öine“ jne. alati valesti „maiseid rõõme, luiseid käsi, puiseid liigutusi, soiseid kohti, jäiseid puhanguid, öiseid kylmi“, kuna peab olema „maisi, luisi, puisi, soisi, jäisi, öisi —“; ja samuti esineb ajalehis sageli ka „määruseid, kursuseid, haiguseid, õiguseid“ jne., pro „määrusi, kursusi, haigusi, õigusi“. Ent need samad kirjanikud, ajalehed, yliõpilased ja õpilased juhtuvad tihti kirjutama „kohusi, otsusi, ollusi“, pro õiged: „kohuseid, otsuseid, olluseid“.

Vastuoksus peab olema!

8. -i ja d(t)-mitmuse vastuoksus. — See on veidraimaid, paradoksaalseimaid ja ärritavaimaid vastuoksusi. Ühelt poolt tarvitatakse — ja seda teevad meie parimad kirjanikud — kyll i-mitmusi säääl, kus neid sugugi pole nii väga vaja: „osis, lõheisse, inimesise“, koguni „inimesiga“ (see -siga näib eriti meeldivat!), sest siin on vastavad d-mitmused pehme d-ga ega seepärast vaja nii väga asendamist i-listega: „osades, lõhedesse, inimestega“, koguni paremad ja osalt õigemad („lõheisse“ on lihtsalt viga!). Aga teiselt poolt samad parimad kirjanikud võhivad kirjutada inetumaid utes-ates-tavaid kõva-t-lisi t-mitmusi, kus just oleksid kõlavuse pärast i-mitmused eelistavamad: „tähtsatest ettepanekutest, sygavates mõtetes, edasilykatuteks jne.“, pro „tähtsaist ettepanekuist, sygavais mõtteis, edasilykatuiks“ jne.

Ainult täieline arusaamise-puudus i-mitmuse otstarbest ja suur keeleline ebateadlikkus ning pääliskaudsus võib korda saata sääraseid idiootlikke vastuoksusi!
Joh. Aavik.

Kaks tõlgeteost.

Aino Kallas: Püha Jõe kättemaks. Kaks ballaadi. Tõlk. Fried. Tuglas. E. Kirj. Seltsi kirjastus, Tartus, 1931. 142. lk. Hind 150 s.

Aino Kallas on kirjutanud jälle kaks novelli (ta ise nimetab neid nähtavasti nende legendaarse sisu tõttu ballaadideks) eesti ainetest, mille on tõlkinud eesti keele traditsiooniline Aino Kalda tõlkija Fried. Tuglas. Mõlemad novellid on (á la „Barbara von Tisenhusen“ ja „Reigi õpetaja“) arhailise ainetikuga ja esitatud vanas dokumendi-stiilis.

Esimene novell — „Imant ja tema Ema“ — viib meid Viljandi Toomapäeva-mässu miljöösse, milline on meile tuntud juba Bornhõhe „Villu võitluste“ (alias „Viljandi mässu“) ja

A. Adson'i „Toomapäeva“ kaudu. Kuid A. Kallas esitab selle loo eelmistest teostest erineva sündmustikuga, kuigi kandvaks ideeks jääb kõikeohverdav emaarmastus. On väljaspool kahtlust, et A. Kalda meisterlikus tõlgitsemises on see jutustis hästi õnnestunud. See on küll vaid variant eelkõigele käsitusile, kuid siiski huvitav ja omapärane variant.

Teine novell, esimesest hästi ulatuslikum — „Püha Jõe kättemaks“ — on saanud faabula Võhandu jõel asuva Sõmerpalu veski lõhkumisoost ja Erastvere mehe piksepalvest Urveste õpetaja Johann Gustlaff'i poolt a. 1644 väljaantud raamatu „Kurtzer Bericht und Unterricht der Falch-heilig genannnden Bäche in Lief-land Wöhhandu“ järele, millele lisaks on sobita-

tud muidki pool-legendaarseid, poolajaloolisi sugemeid. Tegevus liigub Võrumaal Sõmerpalu mõisa raioonis, siirdudes vahel ka kaugemale, nagu Otepäässe — Võhandu jõe allikaile. — Aine on väga huvitav ja annab illustreeriva, meelesööviva kujutise sellest, millest on teinud vaid kuivi märkmeid J. Gustlaff. — „Multa sunt in natura nobis ad hoc ignota. — Ohk on raske imedest, ja sündimata saladused piiravad sind, aga palju on inimese eest kinni pandud Jumala püha pitseriga igavesest ajast igavesti.“ — Need jutustise lõppsõnad avaldavad küllalt selgelt teose põhiidee.

Nende ridade kirjutajat haaras viimane lugu kaugelt sügavamalt kui esimene.

On üleliigne soovitada veel nende kahe novelli lugemist — Aino Kalda nimi ja ta senine looming teevad isegi seda kõige paremini.

A. R.

Antoine Prévost d'Exiles: *Manon Lescaut*. Prantsuse keelest tõlkinud M. Sillaots. Kirjastus „Valik“, Tartus, 1931. 190 lk. Hind 250 senti.

Abt Antoine Prévost d'Exiles (1697—1763) on kuulsa ingl. perek.-romaanii looja Samuel Richardson'i (1689—1761) kaasaeglane. Ta on haaratud Richardson'i uuest kirjandusvoolulisest suunast (sentimentalismist) ja on tõlkinud rea Richardson'i tähtsamaid töid inglise keelest prantsuse keele. Teisest küljest on Prévost ka Jean Jaques Rousseau' (1712—1778) kaasaeglane ja seirab hoolega ta looduse-propagandat. Seejuures on Prévost' enda elubaromeeter teinud väga tundlikke hüppeid. Pandud noorena kloostrisse, põgenes ta sealt; ekseldes elus ringi jõudis ta vajaduseni, minna tagasi uuesti kloostriseinte vahele; lahkus aga hiljem uuesti kloostrist, seikleb jälle elupõletajana ja saab õnnetut surma.

Prévost on kirjutanud hulga töid, kuid täht-

sama koha omab nende hulgas „Histoire de chevalier Desgrieux et de Manon Lescaut“. See romaan on vahelülikes, mis ühendab Richardson'i sentimentalismi Rousseau' „Uue Héloïse'iga“, et see kirjandusvool võiks jätkuda edasi Saint-Pierre'i „Paul et Virginie'it“ ja „Laumière indienne'it“ kaudu Chateaubriand'i „Atala'ni“ ja „René'ni“.

Sellesse romaani (peale sentimentalistliku elukäsitluse) on sulatanud Prévost peategelase Grieux' isikus hulga oma isiklikest elamustest, kirgedest ja seiklustest, samuti peegeldab kirjanik selles teoses tookordse Pariisi kõrgema seltskonna raiskunud ja lõbunäljast elu, vihjates seejuures ka puhtamale lihtsale looduslähedasele elule. Kandnud oma romaani tegevustiku teose lõpupoole asustamis-perioodis olevale Põhja-Ameerika pinnale, annab ta nagu mingi eelkavandi oma järglase — Chateaubriand'i — teosele „Atala“.

Kahtlemata on Prévost' „Manon Lescaut“ kirjandusteosena liiga vanamaitsealine nüüdisaja lugejale, kuid kirjanduseajaloo-harrastajale pakub see teos palju huvitavat sentimentalismi arenemise selgitamise mõttes, pealegi kui teos on haruldaselt põnev ja seiklusrikas.

Meie tõlgekirjandus on sentimentaalsetest teostest küllalt vaene. Richardson'i suurromaan ei sõanda ükski kirjastus välja anda (nende kirjastamine oleks liiga kulukas); nüüdisaegne on loogu muudegi tähtsamate sentimentalistide töödega. — „Manon Lescaut“ oleks seega Oliver Goldsmith'i „Wakefieldi kirikuõpetaja“ ja Chateaubriand'i „Atala“ kõrval sentimentalismi üldilme täiendamise otstarbel lugemiseks küllalt soovitav teos. A. R.

P. S. Toimetus avaldab heameelega niisuguseid lühimärkmeid läbiloetud uudisteostest ja soovib väga, et õpilased läkitaksid sellaseid toimetusele.

Kooli elu.

Õpilaspere valitsuse

koosolekul 28. I kuuenda-tunni ajal arutati Karskusliidust väljaastumise küsimust. Kuna Karskusliit on lubanud teatava poliitilise elemendi kõrvaldada, siis väljaastumist vajaliseks ei peetud.

Koosolekul, mis peeti 6. skp. kuuenda tunni ajal, otsustati C. R. Jakobson'i mälestusõhtu koos Treffner'i gümnaasiumiga korraldada 19. veebruaril.

T. T. G. Reaalteadusteringi

9. skp. ja 10. skp. korraldatud koroonavõistlusil tuli esimesele kohale Märks IVa, teisele — Meos IIB ja kolmandale — Kull IVa.

Fotokursused, mis algasid 29. I, kestavad edasi. Kursusemaks 80 snt. Juhatajaks on hr. Laarens ja S. Prakson Vb.

T. T. G. Spordiring

korraldab prl. Treier'i ja prl. Lohuaru juhatusel kergejõustiku-tunnid. Hiljem tulevad ülikooli võimlas kergejõustiku võistlused.

Uisutamiskursused algajaile toimuvad prl. Lohuaru juhatusel. Suusatamiskursused ja suusaretked algavad lähemal ajal, kui ilmad muutuvad soodsaiks.

T. T. G. abiturientide pidu.

23. jaanuaril 1932 oli abiturientide pidu. See oli nende pidupäev, mille nad ise korraldasid. Selle töö tasus aga peo hää korda-

minek, kuigi nii mõnedki selles kahtlesid ja päid vangutasid.

Peo aineeline kordaminek oli parem, kui seda keegi oleks võinud loota.

Sel puhul avaldavad abiturientid tänu koolijuhatajale, koorijuhatajale hr. P. Konsap'ile, lastevanemaile, väljaspoolsele ja omile peotegelelasile ja kõigile, kes aitasid kaasa peo hääks kordaminekuks.

T. T. G. abiturientide peo rahaline aruanne.

Tulud:

Pääsetähtede, kavade, kutsete müügist	Kr.	275.39
Lilled	"	18.35
Einelaud	"	18.58
Kokku:		Kr. 312.32

Kulud:

Trükikulud	Kr.	12.85
Muusika	"	15.—
Lõbustusmaks	"	12.53
Lilled	"	5.—
Ilupuud	"	9.—
Jumestamine	"	7.—
Teenijatele	"	5.—
Elekter	"	8.40
Dekoratsioon	"	9.44
Muud kulud	"	2.10
Kokku:		Kr. 86.32

Ülejääk:

Tulud	Kr.	312.32
Kulud	"	86.32
Kokku:		Kr. 226.00

Need klassiõhtud.

Need klassiõhtud, need klassiõhtud — need klassiõhtud, mille kohta juba hakkas sügenema arvamine, et nad iganema hakkavad, on käesoleval aastal uuesti elu sisse saanud ja õige omapäraseiks kujunenud. Mina küll kõigile neile ei ole saanud, kuid need, kuhu olen pääsnud au- või kontvõõrana, on olnud üpris meelepärased. Ikka need tütarlapsed mõtleavad välja midagi uut ja huvitavat.

Sügise poole, mäletavasti, oli üks tore maskeraad; maskeraad, mis maskeraad — ütelda polnud midagi — tore ja kõik. — Siis tuli IIIa klass oma telgikultuuriga, mustlasromantikaga ja -romanssidega, mis jätsid minusse „kustumata muljeid“. — Juba esimes varssi Vb klass oma mugavustatud trilltralliga, delikaatse õhtulaua ja nakatava meeleoluga, mille decrescendo vältas õige kestva ajauksuse. — Siis saabus IIB „eesti õhtu“: eesti rõivad, eesti laud, eesti auvõõrad papi Eisen'iga eesotsas, eesti ettekanded — rahvalaulud, eesti rahvatantsud, eesti pulm jne. — ja lõppeks sütitav-sütitav vanadest

tantsudest koosnev mürgel-repertuaar. Küll oli hea olla! — IIb klassiõhtu oli aga „kavale-ridega“ — ainuke õhtu, mis ainult IIb klassile võimaldati (ärgu teised klassid seda järele püüdku tahta — nad peavad midagi uut välja mõtlema!). Muidugi olid plikad nagu seitsmendal taevakorral! Ütelda pole midagi, et neil tore ei olnud olla! — Vastla õhtu atakeeris IVc klass. Oi, seegi oli osavasti sisustatud! Näitelava-ruum oli muutunud korruga suitsutareks. Eesti vaibad pinkidel, eesti linad laudadel, õlgedega ehitud küünlajalad, õled maas, kaalikad küpsemas, kaljapütt raejalgadel, muud nassvärki külluses. Laul, laul, mäng lakkamatult. Ja kui siis tuli veel oasupi, seajalgade ja vastlakukalde söömine — oi sa poiss, küll oli kenasti kõik välja mõeldud! Kahju et ei olnud „puulba õtak“, küll oleks siis võinud mässata. Õhtut külastasid ja söögilauas istusid koguni niisugused auvõõrad nagu koolinõuniku härra J. Lang ja noorsookirjanik J. Parijõgi. —

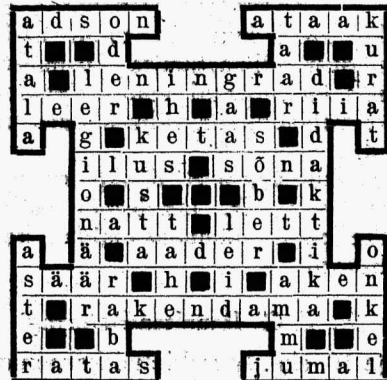
Nii-jah, nii-jah! Asi susiseb, asi susiseb! Äрге enam ütlege, et klassiõhtud on iganenud. Pole ühti nii! Sisustama, sisustama peab neid — siis on asi päris uhke ja kena, nii et istu kas või igal õhtul nende hulka maha ja hõiska kaasa. X. Y.

Raamatukogudest.

eriti eesti keele ainekogust ja üldkogust võetud raamatuid palutakse tihedamini, raamatukogu määrustikus ettenähtud tähtaegade piirides vahetada. Esmajoones olgu juhitud vanemate klasside õpilaste tähelepanu sellele, kes hoiavad liiga kaua kursuse käsitlemiseks tarvisminevaid raamatuid tähtaega pikendamata oma käes. Kogude juhatajad on sunnitud lõppeks karistama niisuguseid õpilasi raamatukogu kodukorra alusel.

T. T. G. raamatukogu üldjuhataja.

Hinnamõistatise nr. 6 lahendis.

Kuuest mõistatajast sai loosi läbi auhinna — Olaf Rood'i „Bertil Holmquisti“ — Vc kl. õpilane M. Kaiv.